MIGRATSIYA JARAYONLARINING SHAXS VA OILANING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK HOLATIGA TA'SIRI

Mamatqulova Yulduzoy Abobaxri qizi

Annotatsiya. *Ushbu tezisda migratsiya jarayonining shaxs, oila va jamiyat hayotiga ta'siri hamda uning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Migratsiya zamonaviy jamiyatda keng tarqalgan global jarayonlardan biri bo'lib, uning asosiy ko'rinishlaridan biri mehnat migratsiyasidir. Shuningdek, ta'lim olish, kasb egallash va boshqa maqsadlarda amalga oshiriladigan migratsiya jarayonlari ham ko'rib chiqiladi. Tezisda migratsiyaning oilaviy munosabatlar, er-xotin o'rtasidagi hissiy aloqalar va farzandlarning ijtimoiy-psixologik holatiga ta'siri yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *migratsiya, mehnat migratsiyasi, ijtimoiylashuv, ijtimoiy-psixologik xususiyatlar, migrant oila, oilaviy munosabatlar, ijtimoiy frustratsiya, farzandlar, milliy qadriyatlar.*

Аннотация. *В тезисе анализируется влияние миграционных процессов на жизнь личности, семьи и общества, а также их социально-психологические особенности. Миграция является одним из распространённых глобальных процессов современного общества, важной формой которого выступает трудовая миграция. Также рассматриваются миграционные процессы, связанные с получением образования, приобретением профессии и другими целями. Особое внимание уделяется влиянию миграции на семейные отношения, эмоциональные связи между супругами и социально-психологическое состояние детей.*

Ключевые слова: *миграция, трудовая миграция, социализация, социально-психологические особенности, семья мигранта, семейные отношения, социальная фрустрация, дети, национальные ценности.*

Abstract. *This thesis analyzes the impact of migration processes on individuals, families, and society, as well as their socio-psychological characteristics. Migration is one of the widespread global processes of modern society, with labor migration being one of its important forms. The study also considers migration for the purposes of education, professional development, and other objectives. Particular attention is paid to the impact of migration on family relationships, emotional connections between spouses, and the socio-psychological well-being of children.*

Keywords: *migration, labor migration, socialization, socio-psychological characteristics, migrant family, family relationships, social frustration, children, national values.*

Migratsiya ko‘p qirrali ijtimoiy hodisa bo‘lib, uning shakllanishiga iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ma’naviy va shaxsiy omillar ta’sir ko‘rsatadi. Mehnat migratsiyasida iqtisodiy omillar muhim o‘rin tutadi. Biroq insonning migratsiyaga qaror qilishida faqat moddiy manfaat emas, balki o‘z hayotidan qoniqmaslik, yangi imkoniyatlarga intilish, kasbiy rivojlanish va boshqa omillar ham rol o‘ynashi mumkin. Maqolada O‘zbekistonda mehnat migratsiyasi bilan bir qatorda ta’lim, kasb egallash, sog‘liqni tiklash va nikoh migratsiyasi kabi yo‘nalishlar ham rivojlanib borayotgani qayd etilgan.

Migratsiyaning shaxs hayotidagi muhim ta’sirlaridan biri uning qadriyatlar tizimi va dunyoqarashida yuz berishi mumkin bo‘lgan o‘zgarishlardir. Xorijiy davlatlarda uzoq vaqt yashagan shaxs o‘sha jamiyatning turmush tarzi, madaniyati va qadriyatlari bilan yaqindan tanishadi. Natijada ayrim ijtimoiy va madaniy qarashlar uning xulq-atvori va hayot tarzida namoyon bo‘lishi mumkin. Migrant o‘z vataniga qaytganidan so‘ng o‘zlashtirgan ayrim qarashlarini oilaviy hayotida qo‘llashi ehtimoli mavjud. Bu jarayon oiladagi mavjud qadriyatlar tizimining o‘zgarishiga yoki yangi qarashlar bilan boyishiga olib kelishi mumkin. Migratsiyaning yana bir muhim jihati — uning oilaviy munosabatlarga ta’siridir. Oilaning bir yoki bir nechta a’zosi uzoq muddat boshqa davlatda yashashi natijasida oila a’zolari o‘rtasidagi bevosita muloqot kamayadi. Ayniqsa, er-xotinning uzoq vaqt birga yashamasligi ularning o‘zaro hissiy munosabatlariga ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Tezisda H. Abdusamatov tomonidan migrant va migrant bo‘lmagan oilalarni o‘rganish maqsadida Samarqand, Andijon va Farg‘ona viloyatlarida tadqiqotlar olib borilgani ko‘rsatilgan. Tadqiqotda uzoq muddat birga yashamagan er-xotinlar hamda birga yashayotgan er-xotinlarning o‘zaro sevgi va simpatiya darajasi o‘rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, migrant bo‘lmagan oilalarda o‘zaro hurmat, er-xotinning bir-biriga nisbatan sevgisi va munosabatlardagi ijobiylik yuqoriroq ko‘rsatkichlarga ega bo‘lgan. Migrant oilalarda esa uzoq vaqt birga yashamaslik natijasida er-xotin o‘rtasidagi munosabatlarning susayishi kuzatilgan. Ushbu holat oilaviy munosabatlarda doimiy muloqot va birgalikda hayot kechirishning ahamiyatini ko‘rsatadi.

Migratsiya jarayonining salbiy oqibatlarini kamaytirishda aholining huquqiy va psixologik savodxonligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Migratsiyaga ketayotgan shaxs o‘zining huquq va majburiyatlarini, borayotgan mamlakatidagi mehnat va yashash sharoitlarini, shuningdek, uzoq muddatli ayriliqning oilaviy munosabatlarga ta’sirini oldindan hisobga olishi zarur. Maqolada migrantlarning huquqiy savodxonligini oshirish, yoshlarni talab yuqori bo‘lgan kasblarga yo‘naltirish hamda migratsiyaga ketishdan oldin psixologik yordam ko‘rsatish bo‘yicha takliflar ilgari surilgan. Shunday qilib, migratsiyaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini o‘rganish shaxs, oila va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarni yaxshiroq tushunishga imkon beradi. Migratsiya jarayonida insonning iqtisodiy manfaatlari bilan bir qatorda uning oilaviy

munosabatlari, psixologik ehtiyojlari, qadriyatlari va ijtimoiy muhitini ham hisobga olish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2019.
2. https://api. stat.uz/api/v1.0/data/doimiy-aholi-soni-jami? lang=uz&format=pdf
3. Alimov S. Aholi migratsiyasi ijtimoiy-axloqiy muhit transformatsiyasi omili sifatida. – Toshkent, 2022.
4. Majidova D.A., Xusanova D.F., Bazarov A.A. Mehnat migrantlari olilalarida shaxslararo munosabatlarning pedagogik-psixologik omillari. – Toshkent: “Fan va texnalogiyalar nashriyotmatbaa uyi”, 2021.
5. Abdusamatov H.U. Migrant Oilalarning ijtimoiy-psixologik muammolari va yechimlari. – Toshkent, 2022.
6. Parmonov F., To‘rayev Sh., Daminov I. Migratsiya: musofir vatangadolar. – Toshkent: “Sanostandart” nashriyot, 2015. – 112 b.
7. Трудовая миграция в Республике Узбекистан: Сб. ст. / Отв. ред. Е.В. Абдуллаев. – Ташкент, 2008. – 204 с

